

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติในการเลี้ยงปลาของเกษตรกรใน 3 อำเภอ
ของจังหวัดเชียงใหม่

ผู้เขียน นางสาวนงลักษณ์ พัยคณศิรินาวัน

ปริญญา วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (เกษตรศาสตร์) ส่งเสริมการเกษตร

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

รองศาสตราจารย์ ดร. นรินทร์ชัย พัฒนพงศา ประธานกรรมการ

รองศาสตราจารย์ คุณหญิง ณ ถ้ำปาง กรรมการ

นาย มาโนช หงษ์พร้อมญาติ กรรมการ

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล ปัจจัยทางเศรษฐกิจ และปัจจัยทางสังคมที่มีผลต่อการปฏิบัติในการเลี้ยงปลาของเกษตรกร และปัญหาและอุปสรรค ตลอดจนข้อเสนอแนะของเกษตรกร ในอำเภอพร้าว อำเภอสันทรายและอำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ เกษตรกรผู้เลี้ยงปลาจำนวน 132 ราย ที่เข้าร่วม โครงการพัฒนาอาชีพการเลี้ยงปลา ประจำปี 2546 ซึ่งได้รับการอบรมหลักสูตรการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำในเขตพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานประมงอำเภอ จำนวน 3 อำเภอ ได้แก่ อำเภอพร้าว อำเภอสันทราย และอำเภอดอยสะเก็ด เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด และค่าต่ำสุด ค่าทดสอบ t-test และ F-test และการวิเคราะห์ถดถอยพหุ

จากผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 49.73 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนต้น (ป.4) มีรายได้จากการเกษตรเฉลี่ย 25,541.67 บาทต่อปี มีจำนวนบ่อที่ใช้เลี้ยงปลาเฉลี่ย 1.39 บ่อ มีขนาดพื้นที่บ่อเลี้ยงปลาเฉลี่ย 2.67 งาน มีจำนวนปลาที่เลี้ยงเฉลี่ย 2,427.27 ตัว มีประสบการณ์ในการเลี้ยงปลาเฉลี่ย 3.46 ปี เกษตรกรส่วนใหญ่ลงทุนจุดบ่อเอง และเป็นบ่อที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลหรือจากแหล่งอื่นๆ ระยะทางจากบ้านถึงบ่อเลี้ยงปลา

ของเกษตรกรเฉลี่ย 873.39 เมตร เกษตรกรมีจำนวนลูกพันธุ์ปลาที่ตายหลังการปล่อยลงเลี้ยงเฉลี่ย 25.64 % เกษตรกรบริโภคปลาเฉลี่ย 8.93 ครั้งต่อเดือน เกษตรกรมีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ประมง เรื่องการเลี้ยงปลาเฉลี่ย 1.80 ครั้งต่อปี กับเพื่อนเกษตรกรเฉลี่ย 5.94 ครั้งต่อปี กับสื่อมวลชนเฉลี่ย 3.60 ครั้งต่อปี เกษตรกรมีความรู้เรื่องการเลี้ยงปลาในระดับปานกลาง มีทัศนคติในระดับสูง และมีการปฏิบัติในระดับปานกลาง

การปฏิบัติในการเลี้ยงปลาของเกษตรกรระหว่างเพศชายกับเพศหญิง พบว่า ไม่มีความแตกต่างกัน ส่วนการปฏิบัติในการเลี้ยงปลาระหว่างเกษตรกรที่ลงทุนชดเชยเองกับเกษตรกรที่ได้รับการช่วยเหลือจากรัฐบาลและจากแหล่งอื่นๆ พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยเกษตรกรที่ลงทุนชดเชยเองจะมีการปฏิบัติในการเลี้ยงปลาดีกว่าเกษตรกรที่ได้รับการช่วยเหลือจากรัฐบาลและจากแหล่งอื่นๆ

จากการทดสอบสมมติฐาน โดยการวิเคราะห์ถดถอยพบ พบว่า การปฏิบัติในการเลี้ยงปลาที่เหมาะสมของเกษตรกรขึ้นอยู่กับ 3 ปัจจัย คือ ขนาดพื้นที่บ่อเลี้ยงปลา จำนวนปลาที่เลี้ยงในบ่อและการรับข่าวสารเรื่องการเลี้ยงปลาจากสื่อมวลชน โดยเกษตรกรที่มีขนาดพื้นที่บ่อเลี้ยงปลาใหญ่ เกษตรกรที่มีจำนวนปลาที่เลี้ยงในบ่อจำนวนมาก และเกษตรกรที่ได้รับข่าวสารเรื่องการเลี้ยงปลาจากสื่อมวลชนมากนั้นต่างก็มีผลต่อการปฏิบัติด้วยกันทั้งสิ้น

เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการเลี้ยงปลาเกษตรกรที่เก็บข้อมูลระบุว่า ปัญหาและอุปสรรคที่มีระดับความรุนแรงมากได้แก่ การขาดแคลนเงินทุนและเจ้าหน้าที่ประมงในพื้นที่มีน้อย ปัญหาและอุปสรรคที่มีระดับความรุนแรงปานกลางได้แก่ การรับข่าวสารใหม่ๆ เกี่ยวกับการเลี้ยงปลา พันธุ์ปลาไม่มีคุณภาพ ขาดแคลนพื้นที่ในการเลี้ยงปลา ผลผลิตที่เลี้ยงไม่ดี ปัญหาและอุปสรรคที่มีระดับความรุนแรงน้อย ได้แก่ การลักขโมยปลาในบ่อ

สิ่งที่ผู้วิจัยเสนอแนะในการวิจัยนี้ คือ ควรส่งเสริมให้เกษตรกรเลี้ยงปลาแบบพอเพียงเพื่อบริโภคในครัวเรือนในระยะแรกก่อนจึงพัฒนาการเลี้ยงปลาให้เป็นแบบอาชีพ เน้นให้ความรู้เรื่องปริมาณการใส่ปุ๋ยพืชสดในบ่อเลี้ยงปลาที่เหมาะสม การใส่ปุ๋ยเพื่อสร้างอาหารธรรมชาติในบ่อเลี้ยงปลาและการให้อาหารสมทบ เพราะการเลี้ยงปลาแบบพอเพียงเพื่อบริโภคในครัวเรือนเกษตรกรจะไม่นิยมให้อาหารสมทบ แต่เน้นให้ปลากินอาหารธรรมชาติ และควรส่งเสริมให้เกษตรกรใช้ทรัพยากรที่มีในท้องถิ่นที่หาได้ง่าย ราคาถูก นำมาเป็นอาหารสมทบแก่ปลาโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มเติม จึงไม่ทำให้เกิดปัญหาเรื่องการขาดแคลนเงินทุนในการเลี้ยงปลา สนับสนุนการให้ข่าวสารเรื่องการเลี้ยงปลาเพิ่มเติมโดยใช้สื่อต่างๆ

Thesis Title	Factors Affecting Farmer 's Fish Culture Practices in 3 Districts of Chiang Mai Province	
Author	Miss Nonglak Payakkasirinawin	
Degree	Master of Science (Agriculture) Agricultural Extension	
Thesis Advisory Committee	Assoc. Prof. Dr. Narinchai Patanapongsa	Chairperson
	Assoc. Prof. Dusdee Nalampang	Member
	Mr. Manoj Hongpromyart	Member

ABSTRACT

The objectives of this research were to study personal characteristics and socio – economic factors affecting farmer 's fish culture practices and to investigate problems, obstacles and recommendations of farmers in Prao, San Sai and Doi Saket Districts of Chiang Mai Province.

Population used in this study were 132 farmer 's fish culture participating Fish Raising Occupation Development Project in 2003 who had been trained on aquaculture course under the responsibility of District Fish Culture Office in 3 Districts, namely Prao, San Sai and Doi Saket Districts. Data was collected by the use of questionnaires. Statistical techniques used were percentage frequency, arithmetic mean, standard deviation, maximum and minimum, t-test, F-test, and Multiple Regression Analysis.

From research findings, it was found that most farmers were male with average age of 49.73 years old and finished primary education (Primary 4). Their average farm income was 25,541.67 Baht per year. They had fish culture experience for 3.46 years. Most farmers invested digging ponds by themselves and the rest from the assistance of government and others. The distance from home to fish ponds averaged 873.39 meters. The dead fingerling averaged 25.64

percent. Farmers consumed fish meat averaged 8.93 times per month. They used to contact with fishery officials 1.8 times, with neighbour 5.94 times and with mass media 3.60 times per years. Farmers had fish culture knowledge, attitude at optimum levels and practices at maximum levels.

Fish culture practices between male and female farmers were not different while those of farmers who invested digging fish ponds by themselves and from the assistance of government and others were significantly different at 0.05 level by farmers who invested digging fish ponds by themselves had better practices than those from the assistance of government and others.

From hypothesis testing, it was found that the appropriate fish culture practices depended on 3 factors, namely, fish culture area, the number of raising fish and mass media contact. Meaning that farmers who had larger fish culture areas, farmers who had more raising fish while farmers who had more mass media contact all of them were good practices as well.

As regards to farmers' problems and obstacles it was found that the most violent problems were lack of fund and inadequate number of fishery officials. The optimum violent problems were lack of new information on fish culture, low quality of fish varieties, lack of fish culture areas for extension and low yield while the least violent problems was thief .

Recommendations from researcher in this study were that farmers should raise fish enough for household consumption first and then developed into professional one. Appropriate fertilizing green manure into fish pond in order to create natural feed should be emphasized. Self – sufficient fish culture generally needed no additional feed. Cheap and locally available additional feed can solve the problem of lack of fund. Besides, additional information on fish culture through various media should be promoted.